

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47

Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru
fie-care publicare.

Atențiune!

Timpul reclamărilor electorale au sosit! Atragem atențiunea celor ce se cuvine, să fie cu băgare de seamă, ca nici un îndreptățit de a fi alegător, să nu rămână neîntrodus în listele electorale.

„Să sporim Maghiarii.“

Statistica se vede, că n'a mulțămît pe maghiari. După dênșii se vede, că nu e destul de productivă nici statistica, măcar că numai din comitatul Uniadoarei au pișcat peste 8%. Poate că la a doua conscripțiune vor pișca mai binișor. Însă și până atunci, eată ce propune un „erudit” din societatea Kisfaludiană, ca să se sporească numărul maghiarilor:

„Este vre-un maghiar, scrie eruditul în „Magyar ország” Nr. 8, care își iubesc patria și este îngrițat de soartea ei și care să nu se fi legănat vreodată în vizul dulce, în fantasia cea frumoasă a unei fericiri, deși numai inchipuite, de a vedea numărul națiunii sale întreit, împătrat sau cel puțin îndoit!....

„De câte ori mă adăncesc eu în ideea: O Dumnezeu! Dacă am fi noi măcar numai de două ori, căți sîntem... Câte visuri am țesut, câte planuri am făurit, cum să se poată efectui fantasia aceasta frumoasă și fericitoare. Cum am înființat eu, în idee, în fie care cetate asiluri pentru copiii găsiți și cum am crescut pe orfanii părăsiți maghiari neași. Câte asiluri de copii mici am înființat eu în ținuturile de limbi diverse și câte convicte maghiare pentru studenți de limbă străină, dar talentați și silitori, ca să se desvolte într'nsele maghiari buni. De câte ori n'am calculat, câte familii maghiare bine situate nu sînt, care ar pute adopta câte un june frumos, de slovac sau român, ori și l'ar pute cumpăra cu un preț eștin (megvásárolhatná) ca să se cioplească maghiari din ei.

„Rezultatul socotelei mele a fost, că dacă s'ar întempla aceste toate, numărul națiunii noastre ar crește în fie care an, cel puțin, cu 8—10,000 de bărbați. Și la ce număr am ajunge în chipul acesta procedând numai într'o jumătate de secol neîntrerupt, cu plan și consecuent!

„Cu aceste numai însă nu am fost mulțămît nici odată. Visarea este o artă liberă, care nu costă nimica, nu este spre paguba sau greutatea ni-

mănu și distrage pe om foarte plăcut în nopțile fără somn.

„În visurile mele am devenit așa de cutezător și de pretensiv, încât m'am mânia în toată forma pe toate partidele din dietă, ba pe fie care deputat, că n'a venit în fine cu un proiect de lege înaintea dietei, conform cărui fie-care preot, notar, cantor, învățător, ba fie-care medic de ocol să se facă funcționar al statului, provădūt cu toate favorurile și foloasele, dar și supus tuturor obligămintelor. S'ar da mână de ajutor și elementelor acestora, care de multe ori se luptă cu amărăciunea vieții și statul încă ar câștiga mult, căci ar înceta ori și ce agitațiune ostilă maghiarilor și statului cel puțin din partea funcționarilor jurați! Și câștigul acesta nu trebuie să-l desprețuim, când scim că agitatorii cei mai turbați și cei mai îndrăsneși, în casurile cele mai multe, se scoală din elemente de aceste...

„Recunosc însă sincer, că mai de multe ori și mai dulce am visat despre aceea, că ce bine și tot odată ce lucru ușor ar fi, când am face ca toți frații nostri, cari trăesc în Valachia, Moldova și Bucovina, să se întoarcă în patrie și să se colonizeze aci.

„Toate aceste pretind bani mulți, ar dice cineva, și noi sîntem sêraci!...“

Autorul „erudit” se demite apoi la computuri naive pretinđend cel puțin dela 2 milioane de maghiari, dela fie care 1 cr. pe di și ajunge la suma de 7,300,000 pe an în chipul acesta, pe care'l recomandă cu tot adinsul conaționalilor săi.

Programa cuprinsă în articolul acesta, guvernul o eșcută pe altă cale. Ce însemnează ea pentru naționalitățile nemaghiare, e lesne de ghicit!

Revista politică.

Sibiu, în 10 Iunie

Lupta electorală în Cislantania, deși de o cămădată în manifeste, denotă totuși esacerbatiunea dintre Germani și Slavi. Starea aceasta încordată atrage însă și atențiunea străinătății. „Weser Zeitung” se află motivată a scrie în loc de frunte o judecată semnificativă despre situațiunea din Austria. „W. Ztg.” exprimă îngrițirea, ce i inspira viitorul germanilor din Austria. Ei, cari s'au luptat pentru unitatea monarchiei sînt dați pe mână unei majorități de poloni, cechi și sloveni. Căile ferate de stat se degradează la căi ferate provinciale, limba germană de comandă este amenințată. „Nu se mai vorbește de misiunea Austriei în Orient, ci numai de misiunea culturală a seminției maghiare.

„Țeara Vistulei”, așa se numesc oficial regatul Poloniei, a primit guvernator general pe generalul Gurco. Denumirea acestui general poartă caracter politic. Ea este în contra polonilor.

De vre o câteva zile diarele aduc scirea dela Berlin despre arestarea unui poet polon cu numele Kraszewski. Causa arestării ar fi, că s'ar fi găsit urme la dênșul, prin care s'a compromis contra împărăției germane.

În Albania au fost „diferențe” sângeroase între albanezi și miliția turcească. Se dicea apoi, că s'au delăturat. Telegramele din urmă însă spun, că diferențele esistă și consecuențele lor se continuă.

La Iași în omânia s'a desvălit cu mare pompă statua lui *Stefan cel mare*, (despre care, din lipsa de spaț, ne rezervăm a publica unele descrieri interesante în nrul viitor).

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român“.

Să se facă lumină. *)

Budapesta, 6/18 Iunie 1883.

Pe timpul, când se desbătea în casa reprezentanților proiectul de lege în cestiunea scoalelor medie, prin „Observatorul” și pe la meetingurile populare se făcea mare sfără cu împregiurarea, că Escelenția Sa, Metropolitul din Blaj, Dr. Ioan Vancea, a călătorit la Budapesta, ca să lupte în contra funestului proiect de lege, și va sta aici, până când se va termina desbaterea lui și în casa magnaților, ca să-l combată.

Cunoscând atitudinea Escelenției Sale și a Episcopului din Lugos Dr. V. Mihályi din trecut, față de proiectul de lege referitor la scoalele populare, nici un român nu se îndoaia, că la timpul și locul sên, cel puțin acești doi arhierii, vor lupta cu toată rezoluțiunea contra proiectului, ba se aflau unii optimiști, cari sperau a vedea, că în interesul gimnasiului din Năsud se va întrepune chiar și episcopul I. Szabó din Gherla, ear' în interesul gimnasiului din Beiuș episcopul Pavel din Orade.

*) Articul de mai sus atinge unele lucruri, cari ne privesc, și la care, provocându-ne „Observatorul” după cum ni se spune, nu am reflectat în adins. Causa nu este alta decât că, până unde ne va fi cu puțință, voim să ne ferim chiar și provocați, a contribui, involuntari se înțelege, spre a abate apa pe moara intereselor străine, nutrite cu deosebire de ultramontanismul maghiarizător. Așteptând timpuri potrivite, ne mărginim pe lângă ospitalitatea ce ni se cere și pe care o dăm articolului de față, fără de nici un comentariu din partene. Red.

FOIȚA.

Cristian Waldo

sau

CĂILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare).

„Cu sfârșitul săptămânei se cam sfârși și micul nostru capital, și ce era mai rău, eu n'aveam nici un mijloc a-l reînvi. Eu îmi făcusem iluziuni mari sau mai bine dis, eu nici idee n'aveam, ce va să dică un adevărat oraș mare, și în ce poziție îngrozitoare se află într'ensul, un strein fără resurse, fără amici, fără recomandații. Eu mă gândeam la Comus, sperând că-mi va pute procura dênșul niscari relațiuni. Comus nu se reîntorsese din călătoriile sale și n'avea renume, decât în provincie. Am cercat a-mi procura hărțile lui Silvio Goffredi cu scop de a face dîntr'ênsele, sub numele sên, o dare de samă asupra cercetărilor sale istorice. Eu nu socoteam a obține vr'un câștig material, dară speram, împlinind o datorință, a-mi face un nume cinstit și niscari amici. În Italia îmi mai rămăseră vr-o câțiva credincioși; ei mi-au trimis hărțile, dar eu nu le-am primit. Nici

cardinalul, nici ténêrul meu elev nu-mi răspunseră la scrisorile mele, și ceilalți, se îndestuliră cu asigurări de interesul lor particular, fără a voi însă a se compromite cu vr'o recomandăție cătră bărbații cu stare ai națiunii mele, cari se aflau în Paris. Ei chiar mă sfătuiră, a nu trage atenția ambasadorului nostru, care s'ar fi cređut poate obligat, în onorul familiei sale, (el era nașul lui Marco Melfi) a cere regelui Franciei un mandat de arestare pentru mine.

„Văđend în ce situație mă aflam, eu nu mai contam la nimenea decât la mine însumi: însă crede-mă, domnule Goefle, că este încâtva meritul meu, că am rămas cinstit în părăsirea mea și în viața crudelă a unei cetăți de lucș și de ispită, ca Parisul! Cu puțin mai înainte eu eram oaspele palatelor, sub un cer splendid, apoi călător, fără grigi, prin regiuni încântătoare, acum însă eram locuitorul posomorit și melancolic a unui mansarde în luptă cu frigul, cu foamea și uneori cu desgustul și cu descurăgierea. Și totuși, har Domnului și hotăririlor mele bune, eu m'am scăpat din belea, va se dică, eu n'am înșelat pe nimenea și n'am murit de sêracie. Am reușit a tipări nescapabile opuscul, care nu'mi aduseră nimic, dar care mă facură cunoscut unor erudiți modesti și obscuro. Eu am avut onorea a furnisa indirect, material pentru articoli de enciclopedie, asupra sciințelor naturale și asupra anticitățiilor din Italia. Un marquis spirit-frumos m'a angajat secretar și m'a

îmbrăcat cinstit. De aci încolo eram scăpat. Deși nu este vestmântul în Franția tot, cel puțin poți dice că aparența unui om cu stare e indispensabilă pentru fiesce cine, care nu vrea să rămână în sêracie. Așa dară, mulțămită marchisului și costumului meu, lumea se redeschise înaintea mea. Dară mai era un pericol mare de încungiurat. Să nu mă ie drept nebun, dacă îți spun, că persoana mea s'ar fi tras mai bine din belea, dacă ar fi fost așa de neplăcută ca aceasta a amicului Dtale Stangstadius. Un bărbat bine făcut și fără parale, află pretutindinea în lumea de astăzi, ușa deschisă spre fericire... și spre rușine. Cu toată precauția, ce ne păstrăm, noi totuși întêlnim pe căile noastre, la tot momentul, roiul lacom și viclean de femei galante. Fără amintirea castei și mândrei mele Sofie, eu mă lăsam doară să mă seducă, în labirintul acelor ființe lingușitoare și chinuitoare.

„Eu am triumfat asupra acestui pericol; însă la sfârșitul anului cel dintăiu a petrecerii mele în Paris și în momentul, când poate mi-ași fi făcut o poziție independentă, prin lucrul meu și prin economia mea, eu simțeam o neplăcere extremă de cetatea aceea și un dor neînvingibil de a călătorii. Massarelli a fost cauza principală a neplăcerii acesteia. El n'a putut suporta, ca mine, lipsesele așteptării. El luase în dițele cele dintăiu a le sêraciei teatrul cu marionetele, și se încercase a-și câștiga

A sosit și ocaziunea mult dorită, desbaterea în casa magnaților — dar Escelenția Sa Metropolitană, împreună cu toți trei Episcopii săi sufragani, au eselat prin absoluta retragere și absență de la toate ședințele, în cari s'a desbătut acel proiect de lege. Episcopul Pavel, ce e drept, era pe aici, dar la ședințe n'a participat, având alte afaceri mai importante.

Cei cu speranțe mari au ramas buzați, ear' maghiarii au devenit încântați de corecta și patriotică atitudine a episcopatului greco-catolic.

Jurnalistica noastră, o parte cred, că din politică, ear' alta — bine disciplinată, — din tactică, par'că uitase cu totul, că ar fi existat și episcopatul român neortodox, care încă ar fi avut drept și datorință, de a participa la desbaterile proiectului de lege în casa magnaților și de a apăra acolo interesele românilor.

Abia într'un târziu „Telegraful Roman“ și a esprimat dorința cam printre șire, că ar dori să știe, ce a întreprins Blajul? dar cei dela Blaj, de dați a ignora ce se scrie într'o foaie șismatică, ca Telegraful, știind prea bine că cu foarte puțină excepțiune, nici turma cuvântătoare a lor, nu are scire de cele ce se scriu în Telegraf, au aflat de bine a nu reflecta la aceasta, ear' „Observatoriul“, organul oficios al Blajului, ca să atragă atențiunea publicului dela această cestiune delicată, „într' patru ochi“ a aflat de bine a ocupa pe publicul său cu alte bazaconii.

În fine Gazetei nu i-a venit la socoteală laudele, ce puneau jurnalele maghiare pe episcopatul greco-catolic și în Nrul 57 a. c. a provocat categoric pe Blajeni să spună, dacă merită acele laude sau ba?

Roma, pardon! Blajul, știind prea bine, că Gazeta, deși nesubvenționată, dar totuși este cetită de o mare parte a românilor uniți, în fine „locutus est“ și prin „Foaia bisericească“ Nro 11. dela 10 Iunie, vine a publica „urbi et orbi“ următoarele:

„Noi am adus la timpul său la cunoștința publicului, că Escelenția Sa, Preasântitul nostru Metropolitan, a călătorit la Budapesta în cauza proiectului, ce atunci era încă sub desbatere. Neputând însă lua parte la desbatere în casa magnaților, din cauză, că preste toată așteptarea, desbaterea în casa de jos a durat tare îndelungat, vorbirea ce a voit a o face în casa de sus, în care declară la desbaterea generală că nu primesc proiectul... o a lăsat la presidiul casei în formă de reprezentățiune, pentru timpul, când proiectul va ajunge la desbatere și în casa de sus. Aceste însă la cunoștința publicului nu le-am adus, fiindcă ne-a prevenit „Observatoriul“, și nefiind încă vorbirea tipărită, nu am voit să ne grăbim cu informarea publicului.“¹⁾ Afară de aceea, biserica noastră... are atari tradițiuni naționale, cât purtarea Capului ei în atare cestiune, încă înainte scie unul fie care, că va fi corectă.“²⁾ Noi sântem de dați, în urma tradițiilor din biserica noastră, a vedea totdeauna pe Capul nostru, apărând biserica și națiunea după dorințele turmei, așa cât la contrariul nici nu cugetăm.“³⁾

Gazeta (Nr. 64.) luând act de această declarațiune și comunicându-o, într'un articol cât se poate

¹⁾ Va hi!

Culeg.

²⁾ Fericiți cei ce au Cap infalibil.

Culeg.

³⁾ „Fericiți cei ce n'au vădut și au cređut.“ (Evang. dela Dumineca Tomei).

Culeg.

a le vieței pe stradele cele mai murdare. Din nenorocire, el nu s'a străduit, ca și mine, a-și lepăda accentul, și n'auv nici un succes. Eu am fost nevoit, să mă îngrigesc de el; eu l'am nutrit și îmbrăcat mai multe luni de zile, care au trecut foarte greu. În sfârșit, el a dispărut earăși, cu toate că mi-a repetat jurămintele sale frumoase și s'a încercat, a lucra cu mine. Și totuși n'am scăpat de el. Nu trecea o săptămână și eara venea, uneori beat, a mă jefui. Eu i-am închis ușa înaintea nasului; dară el se acăța de pasurile mele. În sfârșit, el a făcut două sau trei infamii, prin care își câștigase bani, și voia a-mi plăti tot, ce i-am dat, și afară de aceea, a împărți cu mine frățeste și a vërșă, încă o dată, în sinul meu, lacrimile sale de vin și de căință. Atât banii săi, cât și lingușirile sale m'au disgustat le-am respins. El se mânia, voia să mă bat cu densus; eu am refuzat cu dispreț. El voia să mă palmuiască; eu am fost nevoit, a i da o bătaie bună. În ziua următoare el m'a rugat în scris de iertare; dară eu eram sătul de el, și, fiind-că îl înfclneam pretutindinea, uneori chiar în societate bună (Dumneđu scie, cum a ajuns el în ea) mă temeam, că mă va compromite prin vr'o blăstămăție de ale sale. Eu nu simțeam în mine curagiul egoistic, de a lua la goană, pe un om, care-l iubisem, și am preferat a mă retrage însuși și a părăsi localitatea. Din nenorocire reușisem în sfârșit, a-mi procura recomandății bune, între altele, cele a lui Co-

de „mănușat“, de cari față cu alții nu prea sântem de dați a ceti, dar pentru ce nu-i facem imputări, din contră, în interesul bine priceput al cauzei naționale, incuviințăm — ăice:

„respunsul nu ne mulțămesc.“...

„Ca unii, cari urmărim cu atențiune întemplările politice, trebuie să constatăm cu părere de rău, că procederea Escelenției Sale, a ramas fără de nici un efect, de oare ce nimeni n'a auđit și n'a aflat până acum nimic despre acel pas al Metropolitanului“...

„Din aceste considerante, ne vedem constrinși a declara, că după a noastră convingere, atitudinea Capului bisericii române unite, în afacerea din cestiune, a fost politicesce greșită“...

... „Nu se poate admite, că durata îndelungată a desbaterei proiectului de lege scolar în camera deputaților ar fi putut împedeca participarea Prea sântiei Sale la desbaterea în camera magnaților. După cum ne-a fost anunțat chiar „Foaia bisericească“ Metropolitană a plecat la Budapesta în 23 Februarie a. c. discușiunea în camera deputaților s'a început însă abia în 5 Martie a. c. Ce a făcut Prea Sântia Sa la Budapesta în acest interval de ăice zile, și ce lipsă a avut să aștepte terminarea discușiunii încă neîncepte în camera deputaților?“ etc. etc.

... Ne aducem aminte că pe atunci era vorba de nesce conferențe ale episcopatului catolic. Scim, că acest episcopat s'a învoit cu guvernul și a primit legea de scoale. Nu cumva s'a făcut presiune din această parte și asupra Metropolitanului Vancea? nu cumva atitudinea nehotărîtă a Preasântiei Sale este urmarea vre-unei intrige și amenințări cu luarea fondurilor și altele de aceste?“ etc. etc.

Curioase întrebări pune Gazeta, dar sânt convins, că nici dēnsa nu crede, că va primi răspuns adevărat, dela cei ce presupun că au de a face cu un public, care în naivitatea sa trebuie să creadă și să se mulțămescă cu povestea de copii din „Foaia bisericească“ — sau dacă crede? atunci nici pe departe nu cunoasce scoala din Roma.

Cum se poate presupune despre un Metropolitan conscientios, că el cugetă, că a făcut un pas serios pentru apărarea intereselor bisericii și națiunii sale, când, în loc de a pași cu fruntea deschisă, înaintea lumii în parlament, preferă contra regulamentului casei, a preda cuvântarea scrisă președintelui acelei corporațiuni, al cărei membru este și el însuși, știind a priori, că după regulamentul acelei corporațiuni pentru acea cuvântare nerostită nu este loc mai cinstit, decât corfa cu papire aruncate, — și a se duce acasă, ca să odichnească pe laurii inchi-puiți?

Ce tradițiune să fie aceasta?

Se poate, că în biserica gr. catolică română să fie tradițiune a îmbēta pe oameni cu apă rece?

Deși la fie-care liturgie se propagă în bisericile românesce: „Fericiți cei sēraci cu Duchul“ — totuși nu țin pe români uniți capabili de a consuma linisciți acel comunicat adresat Gazetei, dar menit pentru simplii hăbăuci.

Dar scopul meu nu este a polemisa cu comunicatul din Blaj, ci pe cât se poate a da răspuns adevărat la întrebările Gazetei, răspuns, pe care precum vād din deducțiunile ei, îl cunoasce deja, dar nu-i vine la socoteală a eși oblu cu el pe față.

Escelenția Sa a venit la Pesta 10 zile înainte de începerea desbaterei în camera deputaților, pen-

mus, care pe timpul acela, făcea în Paris furoare, cu reprezentațiile sale catoptrice, adevăc cu fantasmagorii de oglinđi, prin care arată, în loc de năluci și draci, lucruri plăcute și chipuri grațioase. Talentele sale cele mari și deprinderea sa în observațiuni, i-a dat cunoștințe de fisionomia omului și de sufletul omenesc așa de mari, încât el cetea în gânduri și părea înzestrat cu un dar profetic. În sfērșit studiul adēnc al algebrei îl puse în stare, a deslega sub formă de conferențe desfătătoare și ingenioase probleme, în care poporul, nu se putea adēnci și multe persoane le ținea de magii.

„Noi trăim în vremi luminate, în care printr'un contract ciudat trebuința de minuni așa puternică și neregulată în trecut se luptă încă în multe spirite în contra severității rațiune. Dvoastră sciti ceva despre aceasta aici, unde vestitul și eruditul Dvoastră Swedenborg este consultat, ca vrăjitor mai mult, decât ca profet, și el însuși se crede în posesia secretelor din viața cealaltă. Comus est un bărbat, nu vreau să ăic, mai convins și mai virtuos decât Swedenborg, de care sciu că n'ai să vorbesci decât cu respect, ci mai erudit și mai serios. El nu crede în alte legi, decât în acele, care geniul omenesc le poate descoperi, și el împărtesce secretele sale în mod generos învățaților, care pot trage folos dintr'insele în interesul științei.

(Va urma).

trucă pe atunci a fost chemat din partea Primatului la conferența episcopatului catolic.

Această conferență a trebuit să premeargă desbaterei în cameră, căci aici avea să se hotărască și atitudinea, ce vor avē să observe deputații catolici în casa de jos.

Astfelu s'a și urmat.

Episcopatul catolic s'a împăcat cu guvernul. A obținut concesionile, ce a dorit față cu gimnaziile susținute de calugări, de „statul catolic“ din Transilvania, și asigurări în privința dreptului de proprietate asupra fondului religionariu; din contră ei s'au obligat a primi proiectul de lege în general, și apoi în casa Magnaților peste tot, așa precum va eși din casa de jos.

În special s'a angajat episcopatul catolic, a nu sprigini nici o propunere în favoarea naționalităților.

În conferența s'a accentuat deosebit, ca catolicii prin atitudinea lor în parlament să dovedească, că sânt mai buni maghiari decât protestanții, că în sinul bisericii catolice nu se ivesc tendențe în contra ideii de stat maghiar; căci în trecut numai reformatii se gerau de biserica națională maghiară, și dacă s'ar putē susține aceasta și în viitoru, s'ar putē periclita bunurile bisericeice catolice, cari de ani stau sub sabia lui Damocle.

Consultările episcopatului catolic au fost de natură confidențială, dar atăta cât vād comunic eu, s'a străcurat în public, și pe aici, pe timpul desbaterei în cameră, toată lumea cunoscea conclusele luate.

Afară de Escelenția Sa Metropolitană Vancea, a mai participat la acele conferențe și episcopul Gherlei Szabó, care, precum este cunoscut, nu voiesce să știe nimic de „greco-catolic, ci numai „catolic“ *)

Metropolitanul român unit a fost în situațiune foarte gravă.

Dacă făcea, ce-i dicta o inimă de român, el venea în conflict cu întreg episcopatul catolic, cu superiorii săi și cu guvernul totodată.

Sub durata petreceri Escelenției Sale pe aici l'au cercetat mai mulți cunoscuți.

Acestora firesc li-a spus că a venit în cauza proiectului de lege, li-a spus că va vorbi în casa magnaților, și că are și cuvântarea gata, dar precum se vede considerațiunile catolice au fost mai ponderoase naintea Escelenției Sale decât cele române, și încă nainte de terminarea desbaterilor în camera de jos a dispărut de aici.

Dacă într'adevăr va fi făcut aceea, ce se afirmă, adevăc, dacă contra usului parlamentarului și a regulamentului casei și-a predat cuvântarea la mânilor președintelui, asta nu poate seduce nici pe un om serios în privința scopului, care este mai puțin decât „ut aliquid fecisse videatur“, care românesce nici nu se poate caracteriza, maghiarul însă are un proverb potrivit pentru densus, care ăice: „Vakalj magyar, ne lass tót.“

Deva 8/20 Iunie 1883. Când s'a făcut organizarea actuală a comitatelor în Transilvania, toată suflarea ungurească-politică avea îndreptată privirea spre comitatul Uniadoarei. În acest nou creat comitat trebuiau întocmite toate astfel, ca elementul unguresc să prepondereze în toate direcțiunile. Și s'a făcut colosul comitat, s'a organizat după placul celor de sus și nu după cum cere buna administrație. S'a provēdut mai departe cu oficialii necesari, aduși, Dumneđu scie de pre unde, numai să nu scie obiceiurile și limba poporului. Din locul central Deva s'a făcut Mecca maghiarismului, ea este inima corpului maghiar din comitatul Uniadoarei, în care și din care se adapă toate vinele și arteriile organismului, atât în cele giudiciale, cât și administrative, scolare etc.

Încă nu sânt 10 ani dela noua arondare a Transilvaniei și în comitatul nostru s'au făcut minuni. Administrație ca la noi numai în Turcia mai era, pe când pașii erau, cum s'ar ăice, în floare. Siguranța personală atērnă de multe-ori dela un fir de ață, ajunge o denunțiere cât de obscură, ca omul să fie pus la prinsoare prealabilă. Am ajuns și ăilele ca pentru o adunare de popor presidentul adunării și vorbitorii să fie, tot în Deva, prin sentență judecătorească, declarați criminali politici. Multe am ajuns, și dacă vom progresa tot astfel, o să cădem nu preste mult în prăpastie, și Dumneđu scie, cum vom eși din ea.

În urmă ne-am mai făcut și de risul lumii. Pentru nisce glume copilăresce, în locuri, la cari omul de omenie numai din trebuință indispensabilă reflectează, și cari locuri mai cu seamă, de când cu

*) Se vorbesce, că pentru astfel de merite patriotice i s'ar pregăt o decorațiune majestatică din partea guvernului.

maghiarismul forțat sunt infrumșeșate și zugrăvite cu fel de fel de sentințe patriotice; căci ce e maghiar este totodată și patriotic, fiind că ce este patriotic, este maghiar; pentru nise glume scrise pe zidurile acestor locuri s'a introdus *ex offio* cercetare criminală. Se înțelege tot în comitatul nostru, numele comunelor românesce sunt schimonosite de dragul ideii de stat unguresc, încât oamenii le folosesc de leacuri contra frigurilor. Toate cărcimărele române sunt „secuence de prin ciardă” și riurile curg unguresce după marșul lui: Almos Előd și Tuhutum. Și așa mai departe până la extrem.

Să vedem în ce formă concretă ni se prezintă aceste lucruri. Să vedem sub ce raporturi se află populațiunea acestui comitat.

În 13 și 14 a lunii curgătoare s'a ținut în comitatul Uniadoarei adunarea generală comitatensă ordinară. Între 92 obiecte, cari au fost la ordinea zilei, s'au aflat și de acelea, cari merită să fie cunoscute publicului. Asemenea merită atențiunea și alte lucruri petrecute în aceea adunare generală.

Primul loc compete afacerilor administrative. S'a constatat de mult necesitatea de a se face pod peste Murș spre a întreține comunicațiunea cu Bradul și Baia de Criș, de oare ce trecerea cu luntra e legată cu multe greutăți și în cele mai dese casuri este imposibilă. Această afacere se trăgănează de ani. Ba că proprietarii dreptului de luntrit pretind prea mare despăgubire, ba că întreprindătorii pretind prea mult, ba una, ba alta. În fine s'a decis să se facă podul, promițându-se ajutoriu și din partea ministrului. Când și cum se va face, vom vedea.

Asemenea stăm cu drumurile. Odată ne certăm pentru ingineri, de altă dată pentru salariai lor, competența de drept de a dispune de ei, apoi mai vine treaba și cu inspectorii de drum. Noi am pretins ca comitat 12 inspectorii și ministrul a încuviințat numai 6 și pre când denumirea lor o încredințase comitatul vice-comitelui, ministrul o pune în competența comitelui suprem.

După cum se scie, există în Deva dela anul 1872, scoală reală de stat. Comitatul e îndatorat a prevedea această scoală cu edificiu și utensilele recerute, celelalte cad în spatele guvernului. S'au și adunat dela comitat 21,000 de floreni, din cari s'a cumpărat loc, pe care s'a zidit edificiul. Cu timpul însă s'au înmulțit clasele așa, că edificiul actual nu mai ajunge. În toamna trecută a ordinar ministrul ca comitatul să zidească o nouă scoală reală, căci la din contră va muta scoala din Deva la alt loc. *Periculum in mora.* Și s'a făcut mare svon! Se convoacă adunare generală și vice comitele propune ca comitatul să se facă punte-munte și să susțină scoala în Deva, căci ea este unicul mentor al maghiarismului între diversele elemente din comitat. Și s'a făcut totul, s'a dat edificiul de până acum și încă 14,000 fl. Acum ministrul va scie, ce să facă.

Mai interesantă a fost însă interpelarea domnului F. Ulain, proprietariu în Ribîța, făcută în adunarea generală și totodată înaintată și în scris. Dăm loc acestei interpelări fără nici un comentariu, căci densa de sine și prin sine este destul de ilustrată:

Eată o.

După o introducere mai lungă d. interpelante continuă:

După acest premers în privința administrațiunii în general, reviu la interpelatiunea mea directă cătră on. Dn. Vice-comite și dic: delăturând pentru astă dată criticarea administrațiunii comitatului întreg și a scaunului gremial în parte, mă restrîng la administrațiunea singurului cerc pretorial „Baia de Criș”, căruia cu toată siguranța se poate spune sentența, nu numai că este morbos, ci infectat de o corupțiune nediscutabilă, începând dela administratoarele suprem pretorial cercual până la vornicii comunelor.

Spre documentarea premersului și știința publică im permit a Vă întreba onor. Dom. Vice-comite: Aveți Dvoastră cunoștiță I. că pretorele Baiei de Criș, Mihalovici Tobias nu și îndeplinesc oficial în mod legal, dînsul are o purtare, încât este deschis din societatea oamenilor culți bea și joacă la cărți nopți întregi prin cărciume, chiar și cu notarii săi; dacă perde banii, apoi se împrumută din banii țiganilor, care îi au strins cu talerul, la notari nu se duce spre ai controla ei a juca în cărți și a be cu dînsii: verifică atestate false, de exemplu: Dl Adam Endre, căruia s'a dat un certificat de paupertate, pe când acesta are un salariu de peste 1000 fl, quartier liber și o pracsă estinsă a verificat două atestate date dlui Ribiczei Ferencz avocat și unul din proprietarii mai mari ai cercului în vorbă, unul de paupertate, eară altul că ar fi unul din cei mai avuți proprietari ai cercului; și că tot acest domn pretore Mihalovici Tobias suferă pe lângă dînsul de adjunct pretorial pe Kostperda Emanuil, pentru care eară imi permit a Vă întreba onor. domn vice-comite ca a II-a questione: Aveți Dvoastră cunoștiță, că acest individ este așa de demoralizat, încât au ajuns de risul babelor și copiilor fiind-că oameni cu rațiune nu-l pot decât numai compătimi; acesta dacă trece un timp oareși în cătva mai lung și nu este bătut, atunci nu se află sănătos; chiar și prin jurnalistică s'a publicat purtarea acestui om și scandalurile nemai pomenite de un officiant politic administrativ, eu am fost martore ocular, când într-o seară în ospetăria Baiei de Criș, numită la Cerbu, au făcut un scandal, încât ospetariul Darvas a fost silit să cheme pe argatul său Eremia, poruncindu-i a lua pe Domnul sub-pretore de guler și a-l arunca peste trepte în stradă, ce a și

esecat fidelul argat Eremia, precum se vorbește cu suplimentarea de aducere în atingere neplăcută a membrului său umblătoriu cu inespimabilul dlui Kostperda. După 1/2 oară apare ilustrul pretore M. Tobias spre a interpela pe ospetar, de ce a așezat pe adunatul său în asemenea mod și vădînd că acela se escusă, am respuns dlui pretore dela masa unde mă jucam cu mai multi officieri taroc: fiindcă s'a purtat scandalos — martori sînt dnii officieri.

Earăși acest adjunct pretorial într'o Duminecă a umblat beat cu o căciulă roșie sîrbească în cap, călare prin Baia de Criș, încât s'a strins poporul și copii după el, ca după o comedie. Pentru scandalosa sa purtare a fost eschis din societatea pompierielor voluntari a Baiei de Criș. Când se află bine dispus și-l interpelează careva pentru infama sa purtare atunci răspunde că lui nu-i poruncesc nimeni și nici nu se teme, scoate epistole din busunar și strigă aci am iscăliturile Dlor comite suprem Pogany György și președintelui tribunalului Soliom Fekete Ferencz, dacă voui fi suspendat sciu dlor, că îi pot compromite, de când cu alegerile de deputați dietali; trecute de altmîntrelea, dacă cad eu și Mihalovici este al dracului. Acestea sînt chiar cuvintele dlui sub-pretore Kostperda Emanuil. Astfel de oameni sînt suferiți să administreze un cerc pretorial, să contro eze pe subalternii lor, pre notarii, cărora sînt încredințate averea și liniștea unui popor numeros. Precum șefii așa și subalternii de aceea și spre exemplu imi mai permit onor. Domnule vice comite a Vă pune a III și ultima întrebare. Dvoastră scii foarte bine onor. Dle Vice-comite, că este mai bine de un an, decînd v'am făcut atent despre purtarea notariului subst. Tomuța Vasile din not. Ribiczei. În mai multe rînduri v'am remenționat faptele ilegale comise de acest șarlatan, calificat în toate speciile acestei profesiuni nelegale; până când în 10 Februarie a. c. v'am adus vro 30 de documente „ad oculos”, din care se vedea manipulara neartată; însă trecînd aproape o lună, poporul a patru comune, care se adresase la mine a-i scăpa de această lipitoare, n'a mai fost de reținut în așteptare vagă, ci a pretins, a' conduce înaintea Dvoastră spre a'și espune plîngerile personalmente. Din nenorocire Dvoastră a'ți absentat când am sosit cu vre-o 30 de oameni aci, și am fost ascultat de onor. Domn Protonotar lociitorul Dvoastră, Sandor Miklos, căruia s'a imanuat și o petițiune. Acesta a promis oamenilor, că în cel mai scurt timp va satisface cererii lor, prin o cercetare, însă earăși a trecut un timp îndelungat, până ce silit fiind de bieții oameni pe cari îi șicana în modul cel mai ilegal, prin acuse false cătră judecătoria reg. de cerc, încât aceasta a fost silită a deține vre-o căți-va oameni în arest preventiv prin execuțiuni pentru dare și vinderea averei lor și aitele multe; am venit înaintea Dvoastră și 3 zile am stat pe lângă Dvoastră până ce v'ați hotărît a emite pe Dl Vice-notar comit. Nadajdy Nandor în fața locului, care, după o cercetare prealabilă, precum se vede din protocolul de investigare luat de Domnialui, în aproape 30 de casuri a constatat destule fapte criminale, abusuri de oficii și alte crime.

Tot după stăruința mea, a eșit și din partea inspectoratului Dlui officiant Kálcher Vince, care a întreprins o liquidatiune scrupuloasă, care a durat 5 săptămîni, și prin aceea a constatat 52 de fapte ilegale mai mici, care le-a prenotat în un diar și 7 fapte, în care a fost silit a lua protocol cu partida respectivă, fiind sume de peste 100 fl., în cestiuene. Spre a seduce pe acest Domn de teată onoarea și lauda, a voit să'l corumpă cu bani, spre a nu și îndeplini datoria de officiant fidel al statului, însă acest bărbat fiind de un caracter rar, nu numai că n'a primit banii, ci a luat și un protocol despre acest cas.

Acest individ, care a comis toate aceste fapte înaintea ochilor șefilor săi ilustrați mai sus, și cari sînt în deplina cunoștiță acestor cauze nelegale, este și astăzi în funcțiune, așa încât publicul, mă rog a mă înțelege bine, nu eu, este de părere, că atât subpretorele Kostperda Emil cât și not. subst. Tomuța Vasile ar fi agenți provocatori. Deși este de prisos, că de casul acesta al treilea, sînt convins că sînteți destul de bine informați, chiar de mine, totuși vă întreb? Aveți cunoștiță și de acesta și de funcțiunea acest individ spre teroarea unui popor încă până acum?

Mult on. Dle Comite Suprem, Onor. adunare! Asemenea fapte arată cu siguranță împregiurări nesănătoase. Aparențele acestea documentează pe deplin, că moralitatea publică și recunoștița datorințelor officianților administrativi a cercului pretorial Baiei de Criș este până în extrem decădută, și că corupțiunea are loc deschis.

Dacă se ivese în continuu, ca aci, asemenea împregiurări triste, atunci salvarea devine tot mai dificilă. De aceea administratorul suprem a unui Comitat trebuie încă, când se arată cele dintău semne de această specie, a lua inițiativa pentru asigurarea întregului bine comun.

Cu o energie deosebită trebuie să delătore asemenea casuri. Este îndatorat a esila ca un orcan limpeditor, mi-esmele corupțiunii coadunate.

Dînsului îi trebuie oficiali, care resistă ispitei, cari își îndeplinesc datorințele din convingere onorifică interioară. Asemenea oficiali trebuie să își cultive un administrator suprem, căci are mijloacele în mîna sa.

Acestea espuneri păreau de prisos, dară nu sînt nici decăt. Căci foarte aproape sînt raporturile, asupra cărora se pot întrebuița și foarte amenințătoare devin pericolele, care trebuiesc delăturate. De aceea asemenea adevăruri trebuiesc spuse, recunoscute și repețite, deși cu puțin prospect la reușită, decăt de a fi calumniat și defăimat. Dar cel puțin aci poate ave loc vechiul proverb: *in magnis voluisse sat est.* Terminînd, vă pun întrebarea on. D. Vice Comite: aveți cunoștiță de cele trei casuri aici calificate? și dacă, aveți, ce ați făcut în această cauză spre linisea publicului? dacă nu, ce voui a face, și mă rog, că dacă nu în ședința de astă di, în cea procsimă a congreș. comit. a da compt despre cele întreprinse în această privință.

Francisc Ulain m. p.

Vice-comitele a răspuns că adiunctul pretorial Kostperda și notariul din Ribîța Tomuța Vasile sînt suspendați și dați în cercetare disciplinară, ear față cu pretorele Tobias Mihalovici va lua măsurile de lipsă. Constatăm, că până astăzi adiunctul pretorial și notariul susnumiți sînt în oficiu. Cât vor mai fi, Dumneșu scie.

Așa stăm noi prin comitatul Huniadoarei. Și mi se pare că pot dice și eu cu faimosul: „*Extra comitatum Huniadoriensem non est vita, si est vita, non est ita.*”

Argus.

Varietăți.

* Il. S. Epul gr. cat. Ioan Szabó din Gherla, „pentru merite pe terenul bisericesc și public”, dice „Bpesti Közl.”, fu distins cu crucea cea mare a ordinului Francisc Iosif.

* (Înștiințare) Cu ocașiunea celebrării parastasului în memoria Marelui arhiepiscop și metropolit Andreiu la 16/28 Iunie. c. în Rășinari se va ține o masă comună în sala scoalei de acolo. Doritorii a participa la această masă, binevoescă a se însinua în 13/25, 14/26 și 15/27 (Luni, Marți, Mercuri) l. c. dela 4—6 oare d. a. la dl. Dr. D. P. Barcianu în cancelaria asociațiunii transilvane strada Cisnădiei Nru 7, pe lângă plătirea sumei de 3 fl. v. a. pentru cuvertă.

Comitetul aranjator.

Afacerea dela Tisza-Eszlár.

(Pertractarea finală înaintea tribunalului reg. din Nyiregyhaza începută la 19 Iunie a. c.)

Pertractarea finală în procesul senzațional „Tisza-Eszlár” o a deschis în prezența unui public foarte numeros președintele Francisc Kornis. În cuvîntul de deschidere, dice președintele, că chemarea pertractării va fi a erua, de s'a comis vre-o crimă, și dacă acușaii sînt în adevăr criminaliști, sau că totul nu e alt-ceva, decăt insinuațiune rîutăcioasă provocată cu scop de a jigni pacea religioasă și de a dispune din răsunare privată pedepsirea scăderilor unor membri ai unei confesiuni, ducînd în rătăcire judecătoria și compromițînd o confesiune întregă.

După vorbirea președintelui ia cuvîntul substitutul procurorului superior de stat, Szeiffert. Acesta desvoaltă acusa emanată din rezultatele investigațiunii. Pe basa acestei acuse sînt învinuți Avram Buxbaum, Leopold Braun și Hermann Wollner, că ar fi omorît pe Ester Solymosi în urma unei conțelegeri prealabile. Iosif Scharf, Adolf Junger, Avram Braun, Samuil Lustig, Lazar Weisenstein și Emanuil Taub au cooperat, conform acusei, la omorul efectuit. Amsel Vogel, Iankel Smilovics, David Herscko, Martin Gross și Ignățiu Klein sînt acușai, că ar fi înaintat actul ascunderei cadavrului.

Procurorul substitut Szeiffert dice în decursul vorbirei sale între altele: „Tribunalul primesce suspiciunea, că s'ar fi comis crimă înspăimîntătoare, ca dovedită: care e însă motivul crimei? Va fi fost el oare vre-un scop ritual? Credința poporului, că evreii întrebuițează sânge pentru pânea lor pascală o împărtășesc și oamenii din clasa cultă.

Pe basa unei atari suspiciuni s'au încarcerat acușaii înainte cu un an.”

Acușatoriul public arată dimensiunile, ce le-a luat afacerea aceasta, care se privea la început de un ce imposibil. În urma acestora s'au comis multe omoruri rituale și alte fapte silnice față cu evreii. În fine a sosit ziua, în care se va finaliza afacerea aceasta fatală. Dînsul pășese fără prejudețe și ne-preocupat înaintea tribunalului și cere cu Feuerbach adevărul real, care nu depinde nici dela confesiune și nici dela credință. Crima fie pedepsită, și să triumfeze inocența.

Președintele Kornis, bărbat energic, numai ceva nervos a întimpinat în mod foarte energic atât pe procurorul de stat, cât și pe apărători. Deja la început avu loc între el și apărătorul Carol Eötvös o scenă sgomotoasă.

Procurorul de stat Szeiffert se miră, cum tribunalul a șters unele pasagie din părerile ce și le-au dat profesorii din Budapesta. Asemenea lucru nu s'au mai întemplat până acum în procesele criminale. Dînsul disaproabă conducerea rea de până acum a procesului și dice: „Eu caut adevărul, și nu cred într'un omor ritual.”

Președintele apără în fața învinuirii ridicată de procuror pre judele cercetător dicînd, că acesta și-a împlinit datorința.

Conform dispozițiunilor procedurii criminale ungare se ascultă mai întâiu martorii învinuitori.

Mama dela Ester Solymosi.

se conduce în sală. E muiere bătrână, cu trăsături tare marcate, îmbrăcată cu un suman scurt negru poartă rochie pestrițată, ear pe cap năframă de mătase neagră: La cererea președintelui, de a espune starea lucrului, ea răspunde, că inima îi spune că evreii iau omorît copila. Perdîndu-se copila, ea o a căutat dimpreună cu alții, căci n'a avut motiv a crede, că ea s'ar fi sinucis.

Președintele. Cine îți spuse D-Tale, că evreii și-au omorît fata? Solymosi. Presupunerile mele mi-au

spus ceva rău; Ddeu mi-o a șoptit. Un străin i-ar fi promis 100 fl. dacă nu va mai căuta copila sa.

Pres. DTa ai vorbit înainte de asta de 200 fl.? Solymosi. Mi-am uitat. Martora povestește în decursul ascultării, că și alți evrei ar fi voit să o corumpă cu bani.

Pres. Descrie pe fata DTale. Solymosi. Mă rog eu nu știu scrie (ilaritate). Martora descrie apoi pe fata cu ochi negri frumoși: cu păr negru și cu dinți frumoși: sinul încă nu-i era dezvoltat.

Pres. Ce caracter are alui Huri, la care a servit Ester?

Solymosi: Îi place cearta, cu fata mea însă a fost bună.

Apărătorul Dr. Bernhardt Friedmann e contra la aceea, ca președintele să scoată din sală pe toți acușatii; unul ar fi bine să rămână, căci dacă are cineva dreptul de a audi acușata, apoi în linia primă compete acest drept acușatilor.

Acușatii.

În urma observării de sus a apărătorului, tribunalul decide a se conduce în sală acușatul Solomon Schwarz.

Solomon Schwarz are 4 copii; spune că-i șechter și că n'a mai fost pedepsit.

Presidentul. Fostai DTa în Tisza Eszlár?

Acușatul. Da, am fost. A fost alegere de șechter. Acolo au fost Braun și Buxbaum, pe cari nu i-am fost vădut înainte de aceea; Sâmbătă ne-am dus vre-o 8—9 în templu.

Pres. Cu cine te-ai dus DTa din templu?

Acuș. Toți s'au dus de odată.

Pres. S'au dus toți în casa lui Scharf?

Acuș. Nu toți, unii s'au dus la Rosenberg, cătră ameați, cam pe la 12 oare.

Pres. A adus cineva vin?

Acuș. Da, Rosenberg.

Pres. De unde?

Acuș. Se poate, că de acasă.

Pres. Cunosci DTa pe cerșitorul Wollner?

Acuș. Nu-l cunosc.

Pres. DTa ești învinuit, că împreună cu el ai fi omorât în templu o fată.

Acuș. Învinuirea aceasta e nedreaptă. Evreilor le este oprit în cărțile lor sante, a omori sau a se atinge de sânge.

O depunere fatală.

Pres. DTa țișeși în depunerea DTale, că DTa ai fi omorât pe băiată, fiind că te-ar fi batjocorit.

Acuș. Eu depusesem, pentru că voiam să fiu acușat și să se finalizeze odată afacerea aceasta; o fasionasem, pentru că eram distras și încurcat. Mai târziu mi-am revocat depunerea, de oare ce chiar și d. președinte o a fost declarat de neverosimilă.

Apărătorii încă pun acușatului unele întrebări și propun a se mai asculta doi martori.

Acușatul. Hermann Wolner vorbește fluent ungurește; e tată de familie, păstor de vite și ȃiler. Spune, că a fost în Tisza-Eszlár și că pe Iosif Scharf nu l'a cunoscut înainte de aceea. În Sâmbăta respectivă ar fi mâncat la un evreu, cu care a fost în sara premergătoare în templu împreună cu alte 8—10 persoane; cătră seară ear s'a dus în templu; serviciul divin a durat o 1/2 de oară.

Pres. Cunosci DTa motivul acusei?

Acușatul. Wolner: Eu sunt nevinovat; nici tinerul Scharf n'a fost în stare a-mi spune în față, că eu ași fi chemat pe Ester în templu.

Procurorul Szeiffert: Ai vădut DTa față de creștin, când ai stat înaintea templului, și unde a a fost atunci muierea DTale?

Acușatul. Muierea mea a fost în continu cu mine, n'am vădut nici o fată.

Apărătorul Friedmann. În protocol se ȃice că Moriș Scharf, fiind confrontat cu DTa, a depus, că DTa ai fi sedus pe fată să meargă în templu?

Acușatul. Nu-i adevărat, mē jur pe tot ce este sânt.

Pres. E faptă, că Moriș Scharf n'a recunoscut cu siguranță pe Wolner, — Apărătorul Eötvös. Ai cunoaște DTa pe evreul, la care ai prânȃit?

Acușatul. L'ași cunoaște, dacă l'ași vedē.

Se conduce în sală Buxbaum. Om tiner respunde în limba germană și maghiară. Acesta povestește, că s'a dus la Tisza-Eszlár, aȃdind, că acolo se cere un șechter și un cantor. Dēnsul a fost cantor, șechter n'ar fi putut deveni, în Sandec știu toȃi, că dānsul nu-i de șechter.

Pres. De câte-ori ai fost DTa în Tisza-Eszlár?

Acușatul. Singur odată. În ȃiua numită m'am dus în templu tot cu Iacob Szűszmann.

Pres. DTa ești acușat, a fi omorât o fata de creștin.

Acușatul. Aceasta e neadevărat, e spusa unui om de nimica. Eu am fost numai la Sűszmann, și acolo m'a și vȃdut fata de creștin.

Pres. DTa așă dară n'ai omorât fata?

Acușatul. (scandalizat) Nu, nu, nu!

Acușatul, Leopold Braun, vorbește ungurește. S'a dus la Tisza-Eszlár, fiind că acolo a fost alegere de șechter. A fost încuartirat la Taub, s'a rugat Sâmbăta și a fost asemenea în templu. A prânȃit apoi la Taub și a întâlnit la Scharf trei sechteri, dintre cari n'a cunoscut pe nici unul.

Pres. Ești acușat a fi omorât o fată de creștin.

Acușatul. E imposibil! Rugăciunile noastre ne interȃie omorul și ori-ce acȃiune deamnă de pedepsă.

Procurorul Szeiffert: se afirmă că Braun ar fi ȃinut pe Ester sub decursul omorului. Acușatul Braun: Nu e adevărat.

Martorul principal Moriș Scharf.

băiat bine conservat, cu tip evreesc binemarcant și cu ochi isteȃi. În noaptea spre 22 Maiu trecut a deslușit pentru prima dată întēmplarea cu Ester Solymosi.

La propunerea apărătorului se conduc din sală toȃi acușatii, până ce fasionază Moriș Scharf. Încordarea a ajuns gradul suprem.

Apărătorul Eötvös pune întrebarea, unde a fost Moriș Scharf de 3 luni încoace.

Pres. A stat sub supraveghierea judecătorească. Apărătorul Eötvös. Cari persoane l'au supraveȃiat? Ca apărător cer, să mi se comunice.

Pres. Se va face la timpul sēu.

Apărătorul Eötvös: cetesce protocolul, în care Iosif Scharf, tatăl lui Moriș cere, ca acesta să se dea sub îngrijirea bunei sale. Aceasta nu s'a întēplat. După legile penale e demn de pedeasă, dacă copilul minorean, se aseacă la un loc contra voinȃei părinȃilor.

Pres. Scharf s'a declarat mai târziu mulȃmit cu aceasta.

Președintele dă lui Moriș Scharf să înȃleagă, că depunerea lui e de mare însemnătate. Împregiurările agravatoare pentru părinȃii sēi le poate retăcē, toate celelalte trebuie să le spună.

Moriș Scharf ȃice că la început a negat, acum a spus adevērul. Vorbește iute și cu voce slabă. Omorul îl caracterizează conform depunerii sale a doua, care e cunoscută deja: Evreii ar fi omorât în sinagogă fata, ar fi adunat sângele și posibil că cadavrul l'au scos pe fereastră afară.

Iosif Scharf (tatăl) strigând: Acestea toate sânt minciuni!

Pres. (cătră Scharf) Taci!

Apărătorul Friedmann (cătră Moriș Scharf)

Scii DTa, că poți spune adevērul fără a fi pedepsit?

Moriș Scharf. Eu am spus adevērul.

Pres. Te-a provocat cineva să spui neadevēr?

Moriș Scharf. Nimenea.

Pres. Scii tu că depunerea ta învinuesce pe patru persoane, că ar fi comis omor?

Moriș Scharf. Sciu.

Apărătorul Carol Eötvös. Fi bun, domnule președinte și spune domnișorului acestui-a, că după pertractarea aceasta nu se va mai întoarce în mânăle temnicerului Henter și întrebă-l, că nu ar fi cumva în stare să ȃicā depunerea în versuri? (Sensaȃiune mare). La o întrebare a președintelui în direcȃiunea aceasta, ȃice Moriș Scharf, că nu voesce a se mai întoarce la părinȃii sēi.

Se pune în față cu Solomon Schwarz. Acestui-a îi spune în mod fluent, frapant, că el ar fi tăiat gâtul fetei Ester. Schwarz declară, că-i minciună. Președintele îl provoacă să tacā. Apărătorii Funtak și Eötvös ȃic. că pracsă judecătorească dā voie acușatilor a vorbi cu martorii. Aceasta se se ierte și acestor acușatii.

O scenă sgomotoasă.

Moriș Scharf, confrontat cu Schwarz și Wollner își susȃine acușata. În față lui Buxbaum, care îl numesce „ȃicālos“ și l scuipă, gāngăie, își susȃine însă acușata. Scena între Buxbaum și Scharf provoacă mare sensaȃiune. Ascultătorii se scoală dela loc, poliȃiștii întrevin cu săbiile scoase spre a evita scandalul. Numai după câte-va minute se face earăși linisce și se poate continua pertractarea.

Apărătorul Székely cere, ca Moriș Scharf să se uite în față acușatului și nu tot la președintele. Moriș Scharf nu o face, cu toate că sta față în față cu Buxbaum. Urmează confrontarea cu Braun.

Apărătorul Friedmann cere, ca Moriș Scharf să vorbească nemȃesce, vorbirea ungurească face impresiunea ca și când și-ar fi învăȃat rola de rost. Moriș Scharf nu voesce. Își susȃine acușata față cu Braun.

Se vorbește prin cetate, că se plānuesce răpirea lui Moriș Scharf.

Bursa de Viena și Pesta.

Din 21 Iunie n. 1883.

	Viena	B-pesta
Renta de aur ung. de 6%	120.45	120.40
Renta de aur ung. de 4%	89.65	89.50
Renta ung. de hārtie	87.35	87.20
ȃmprumutul drumurilor de fer ung.	138.25	138.25
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer oriental ung.	91.80	91.50
ȃ emisiune de obligaȃiuni de stat dela drumul de fer orient ung.	113.—	113.—
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	99.—	99.—
Oblaȃiuni ung. de rescumpărarea pământului	100.—	97.50
Oblaȃiuni ung. cu clausulă de sorȃire	98.70	98.50
Oblaȃiuni urbariale temeșiane de	99.25	98.—
Oblaȃiuni urb. temeș. cnașulă sorȃire	99.25	99.—
Oblaȃiuni urbariale transilvane.	97.70	97.50
Oblaȃiuni urbariale croato-slavonice	99.—	99.—
Oblaȃiuni ung. de rescumpărarea ȃecimei de vin	97.50	97.75
Sorȃi unguresci cu premii	115.—	115.75
Datorie de stat austriacă în hārtie	78.45	78.50
Datorie de stat austr. în argint	79.05	78.80
Renta de aur austriacă	99.10	98.75
Sorȃi de regularea Tisei	10.90	109.75
Acȃiuni de bancă austro-ung.	837.—	835.—
Acȃiuni de bancă de credit ung.	302.50	301.25
Acȃiuni de credit austr.	306.60	303.60
London (pe poliȃa de trei luni)	120.—	120.—
Scrișuri fonciari ale institutului „Albina“	—	100.30
Argint	—	—
Galbin	5.67	5.65
Napoleon	9.50	9.50 1/2
100 marea nemȃesca	58.45	58.45

Nr. 146.

[426] 3—3

CONCURS.

Pentru întregirea parohiei de a III-a clasă Băȃalariu cu filia Bretea română în protopresbiteratul gr. or. al Haȃegului, se escrie a doua oară concurs cu termenul de 30 ȃile dela prima publicare în „Telegraful Roman.“

Emolumentele sânt:

a) Dela parochia Băȃalariu:

1. Folosirea a 1 1/2 jug. pământ arătoriu și fēnaȃ.

2. Dela fie-care fum de casă — în număr de 70 fumuri câte o ferdelă, — măsură de 30 litre cucuruz sfărmit în boambe.

3. Dela fie-care fum de casă: o ȃi de lucru.

4 Stolele satorite în Sinodul parochial la 23 Maiu 1882.

b) Dela filia Bretea română: 5. Folosirea cimiteriului și 400 stāngini cuadraȃi pământ arătoriu.

6. Dela fie-care fum de casă în număr de 40 fumuri, câte una ferdelă de 30 litre, cucuruz sfărmit în boambe.

7. Dela fie-care fum de casă câte o ȃi de lucru.

8. Stolele îndatinate, satorite în sinodul parochial la 30 Maiu 1882.

Doritorii de a ocupa acest post au ași așterne suplicile lor instruite conform prescrișelor statutului organic și ale regulamentului pentru parochii până la termenul sus amintit.

Haȃeg, 27 Maiu 1883.

În conȃelegere cu comitetul parochial.

Ioan Raȃiu m. p.,
protopresbiter.

„Albina“

Institut de credit și de economii în Sibiu.

Al ȃecilea coupon dela acȃiunile institutului nostru exigibil la 1 Iulie a. c. fiind cel din urmă în coala primă de cuponi, Domnii acȃionari ai Institutului nostru sânt rugaȃi, a trimite cu începere dela 1 Iulie a. c. la cassa institutului nostru în Sibiu, talonul dela acȃiunile Dlor, în schimbul căruia se va libera a doua coală de cuponi pe 10 ani următori.

În scrisoarea de trimitere sânt a se însemna desvolt numerii talonilor (acȃiunilor), cum și numele întreg, caracterul, locuinȃa și posta din urmă (romānesce, unguresce sau germānesce) a posesorului acȃiunilor respective.

Sibiu, 20 Iunie 1883.

[429] 1—3

Direcȃiunea.

Nr. 583.

[425] 3—3

Anunȃiu.

Luni în 30 Iulie a. c. st. nou la 9 oare din ȃi se va esarēnda pe calea licitaȃiunei moara alodială cu 6 petri pe timp de 3 ani începēnd din 1 Octomvire 1883 până la 30 Septemvire 1886 și dreptul de crājmārit pe 6 ani începēnd din 1 Ianuarie 1884 până la ultima Decemvire 1889 în cancelaria comunală, loco Lancrem.

Punctele de licitare se pot ceti în oarēle de cancelarie în cancelaria comunală.

Lancrem în 12 Iunie 1883.

Primāria comunală.

Un clavier

de 6 octave, renovat se dā în schimb pentru mijloace solide de traiu sau alte obiecte de preȃ. [402] 10

Adresa: Piano. Brad-Hunyad.